

Implementacija baleta u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

---

Miše, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:154692>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**IMPLEMENTACIJA BALETA U USTANOVAMA
RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA**

MIA MIŠE

Split, 2023.

ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Dječje plesno stvaralaštvo

Implementacija baleta u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i
obrazovanja

Student: Mia Miše

Mentor: dr. sc. Dodi Malada

Split, rujan 2023.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI DIO.....	2
2.1. Povijest plesa i baleta.....	2
2.1.1. Ples.....	2
2.1.2. Povijest plesa.....	2
2.1.3. Balet	6
2.1.4. Povijest baleta	6
2.2. Baletni studio HNK Split.....	10
2.2.1. Začetnica baletne grupe za djecu vrtićke dobi - plesna pedagoginja Buga Bešker	11
2.2.2. Intervju	12
2.3. Utjecaj plesa na djecu predškolske dobi	17
2.4. Balet u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	19
2.5. Uloga odgojitelja	22
3. PRAKTIČNI DIO.....	24
3.1. Uvod u aktivnosti.....	24
3.1.1. Prva aktivnost: Knjiga “Najljepši baleti”	25
3.1.2. Druga aktivnost: video projekcija - balet “Trnoružica”	27
3.1.3. Treća aktivnost: “Roda” - različiti oblici hodanja	29
3.1.4. Četvrta aktivnost: “Zrcalo” - plesno-pokretna igra	31
3.1.5. Peta aktivnost: “Male balerine”.....	33
4. ZAKLJUČAK.....	37
5. LITERATURA	38
SAŽETAK	41
SUMMARY	42

1. UVOD

Ples je izrazito važan faktor u razvoju djece rane i predškolske dobi jer im pomaže u savladavanju različitih vještina kretanja. Ples poštuje pravila rasta i razvoja, zadovoljava potrebu za igrom te predstavlja dobru bazu za buduće bavljenje sportskim aktivnostima. Plesom djeca imaju priliku istraživati te se izražavati i komunicirati na različite načine.

U razdoblju ranog djetinjstva balet je popularna plesna forma. Ona ima fiksne plesne strukture te je kao takva izrazito zahtjevna za djecu predškolske dobi. Djecu ove dobi ne možemo podučavati klasičnu baletnu tehniku, ali im se putem različitih plesnih igara i aktivnosti može približiti svijet baleta. Uloga odgojitelja u načinu upoznavanja djece s nečim novim jest ključna, stoga je važno da je odgojitelj educiran kako i na koji način upoznati djecu s jednim „novim svijetom“, svijetom baleta.

Motivacija za odabir teme rada proizišla je iz autoričine radoznalosti kako implementirati baletnu umjetnost u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Autorica si je postavljala pitanja poput: „Kako djecu upoznati s baletnim tehnikama kada znamo da su one podosta krute i stroge?“ te „Što djeca te dobi od baleta uopće mogu usvojiti?“. Odgovore na pitanja autorica je dobila u suradnji s plesnom pedagoginjom Bugom Bešker. Buga je bila prva instruktorka baleta koja se 2016. godine u Baletnom studiju HNK Split okušala u radu s djecom predškolske dobi. Baletnu vrtićku grupu pohađala su djeca u dobi od 3 godine do polaska u školu. Veliko iskustvo ove umjetnice, metode i načini rada s djecom ohrabрили su autoricu da se sa svojom vrtićkom skupinom upusti u istraživanje baletne umjetnosti. Svrha ovog diplomskog rada jest ustanoviti koji su najprimjereniji načini predstavljanja baletnog svijeta djeci rane i predškolske dobi te koje su pokretne igre dobre za razvoj motoričkih sposobnosti koje su značajne za kasnije učenje baletne tehnike.

Rad se sastoji od teorijskog i praktičnog dijela. U teorijskom dijelu rada opisan je nastanak plesa i baleta, nastanak vrtićke baletne skupine u Baletnom studiju HNK Split te intervju s njegovom začetnicom (Bugom Bešker), utjecaj plesa na djecu predškolske dobi, balet u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te uloga odgojitelja u tom procesu. Praktični rad sastoji se od opisa aktivnosti vezanih uz baletnu umjetnost, koje je odgojiteljica provela s djecom iz svoje mješovite vrtićke skupine.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. Povijest plesa i baleta

2.1.1. Ples

Ples se često naziva zrcalom društva, odgovorom na povijesne događaje, ali i političke, ekonomske, čak i religijske pokrete, bez obzira gdje i tko ga izvodi. Prisutnost plesa povezuje se sa samim počecima civilizacije (Kassing, 2007). Prema Neubaueru (2020) ples je prvi umjetnički izraz koji je spojio pokret i zvuk, gestu i pjesmu te se stoga naziva majkom svih umjetnosti. Već su prvi narodi imali kulturu plesa koja je izražavala osnovne emocije ljudi (tuga, radost, ljubav, mržnja). Ples je pratio i svakodnevni rad ljudi i životne događaje te je bio usko povezan s vjerom. Kasnije se u plemenskim kulturama pojavljuju plesovi koji nisu samo spontani izljevi emocija već su uobličene, ritmizirane sekvence koje se izvode da se ostavi određeni dojam na prisutne.

2.1.2. Povijest plesa

Ljudi pokreću događaje u povijesti. Prema Kassing (2007) u povijesti plesa ljudi koji pokreću događaje su plesači, kao i plesni kreatori, koreografi, redatelji i druge ličnosti uključene u ples. Iako su ti ljudi bili pokretačka snaga, na njih su utjecali događaji koji su se dogodili tijekom njihovih života.

Kassing (2007) navodi da su način na koji su ljudi plesali i vrste plesova koje su izvodili, povezani s društvom i povijesnim razdobljem. Što, kako i kada su ljudi plesali, važne su sastavnice u razumijevanju plesa u određenom razdoblju.

Okruženje i životni izazovi ranog čovječanstva unaprijed su odredili plesne teme. Religija, politika te društveni i drugi aspekti plemenskog života bili su isprepleteni. Ljudi su plesom ispovijedali moć nad elementima. Uloga šamana u društvu povezivala je svakodnevni život, proslave životnog vijeka i vjerska slavlja za grupu (Kassing, 2007). Plesne teme bile su međusobno povezane i preklapale su se, zbog čega ih je bilo teško izolirati; međutim, primarne funkcije plesa bile su društvene i vjerske. Ples se društveno koristio u formalnim ceremonijama koje su priznavale životni vijek osobe ili grupe, kao zabava i za promicanje integracije ili solidarnosti unutar zajednice. Plesne teme koje su se provlačile kroz život

zajednice, uključuju plodnost, proslave životnog vijeka, oružje i rat, medicinu i liječenje te religiju i nadnaravno (Kassing, 2007).

Najranije plesne scene pojavile su se u razdoblju od osmog tisućljeća prije Krista do trećeg tisućljeća prije Krista. Ovi prizori otkriveni su u jugoistočnoj Europi i Egiptu (Kassing, 2007). Stjenovita umjetnost i drugi artefakti sa scenama plesa služili su kao zapisi o plesu, ali i kao pomoć pri pamćenju onima koji su poznavali ples. Prema Kassing (2007) arheolog Yosef Garfinkel piše da za razliku od ritualnih rekvizita koji su izravan proizvod rituala i vjerskih ceremonija, plesne aktivnosti ne ostavljaju izravne dokaze u arheološkim zapisima. Plesne scene smatra autentičnom dokumentacijom plesne aktivnosti. Nakon analize scena, ustvrdio je da plesni dokazi bacaju svjetlo na pojedince i njihove veze sa zajednicom, kalendarske rituale i svrhu vjerskih ceremonija. Neki aktualni znanstvenici osporavaju korištenje slikovnih prizora kao temelja za razaznavanje pokreta (Kassing prema Iyer). Poze prikazane u scenama su, po njemu, putokazi za proučavanje oblika tijela koji otkrivaju mnogo o pretpovijesnom plesu. Što se dogodilo neposredno prije i nakon poza, ostaje misterij.

Muškarci, žene i djeca plesali su na životnim proslavama i kongregacijskim ceremonijama i ritualima, zbog plemenskog ili seoskog jedinstva i moći te iz duhovnih razloga (Kassing, 2007). Plesne teme vrtjele su se oko životnih događaja koji su bili značajni za članove plemena pojedinačno ili kolektivno, poput rođenja, puberteta, udvaranja, braka i smrti. Plesovi su bili izravno povezani sa životnim iskustvima i ulogom osobe u zajednici. Poglavice, vođe sela i šamani plesali su kao dio tih slavlja, ceremonija i rituala. Većina plemena uključivala je ples u vjerske obrede i festivale. Šaman, koji je posjedovao magične moći, bio je liječnik, vjerski vođa i glavni plesač. Oni su izvodili sve plemenske plesove, usmjeravajući zajednicu i koristeći svoju moć da se bore i pridobiju okolinu i ostanu u dobroj milosti s bogovima ili duhovima (Kassing, 2007).

Prema Garfinkel (2003) u razdobljima prije pojave pisanog jezika i osnivanja škola, rituali zajednice (koje je simbolizirao ples) bili su primarni alat za prijenos informacija i znanja s jedne generacije na drugu. Ples prikazan kao rock art pronađen je na mnogim mjestima diljem svijeta, što podržava upotrebu plesa kao jednog od najmoćnijih simbola tijekom evolucije prapovijesnih društava.

Od svojih početaka, ples je služio kao medij za magiju i religiju kroz rituale i ceremonije, koji su sastavni dio ranih ljudskih društava. Prema Kassing (2007) ritual je niz radnji utvrđenih tradicijom, dok ceremonija označava ili slavi neki važan događaj i izvodi se

izvođenjem strogo propisanih rituala. Kao oblik društvenog izražavanja i važan dio rituala u ranom društvu, ples je premostio jaz između ljudskog svijeta i svijeta bogova, duhova i demona. Prapovijesni ljudi nisu razumjeli fizičke zakone prirode. Nisu znali zašto se pojavljuje noć i dan, godišnje doba, kiša, potresi, požar i sl., smatrali su da bogovi ili duhovi upravljaju svijetom (Kassing, 2007). Koristili su se plesom kako bi potaknuli zajedništvo s bogovima i duhovima. Prapovijesni ples bio je vrlo bazičan, svakodnevni pokreti služili su kao važno sredstvo komunikacije. Budući da su u prvim zajednicama plesali gotovo svi, pokreti su bili jednostavni. Ples je ujedinjavao ljude dok su slavili životne događaje u obitelji i zajednici. Kao medij za izražavanje i prenošenje informacija, ples je bio sastavni dio preživljavanja. Unutar zajednice ples se koristio za slavljenje ljudske, životinjske i biljne plodnosti ili za stjecanje vještina rukovanja oružjem u pripremi za rat, praćen pobjedom ili porazom. Priče ispričane kroz pokrete i geste slavile su osobne ili društvene podvige i sačuvale značajne događaje koji su se dogodili u sadašnjosti ili prošlosti. Ples, koristeći pokrete tijela i geste, evoluirao je u jezik za izražavanje strahova i radosti i proglašavanje vjere u duhovni svijet. Njime su poglavica, šaman, izabrani narod ili cijela zajednica umirivali, štovali ili odavali počast bogovima ili duhovima.

U starijem vijeku se počinju javljati prvi profesionalni plesovi koji su ljude dijelili na izvođače i gledatelje. Grci su davali najveću važnost plesu te su pokrenuli kazališni ples. O tome koliko je Grcima bio važan ples govori i činjenica da su među svojim muzama imali i svoju predstavnicu plesa, Terpsihoru. Prema Šeme (2022) poznavala su se tri oblika kazališnog plesa i to tragedije, komedije i satirične igre. U starom Rimu počeo se razvijati prvi profesionalni ples, koji je tada bio pantomimska zabavna predstava gdje su nastupale akrobatske plesačice pod maskama i u kostimima. Početkom 16. stoljeća ples je služio kao pokazatelj raskoši, ali je i koristio muškarcima jer bi njime stekli bolju spretnost u nogama, što im je bilo od pomoći u borbama (Adulmar, Simončić, 2016).

Na počecima srednjeg vijeka Crkva je odobravalala ples koji bio prisutan i u crkvenim obredima. Oko 1400. godine Crkva je počela zabranjivati bilo kakve oblike plesa smatrajući ih opasnim za moral, jer mogu imati elemente erotike i poganstva.¹ Bez obzira na takve zabrane, ples se ipak zadržao na raznim svečanostima (blagdani, berbe, svadbe, žetve).

---

¹ URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48704> (pristupljeno: 10. 7. 2023., 13:36)

Začetci društvenih plesova stvoreni su u 14. stoljeću na talijanskim i francuskim dvorovima. Razdoblje renesanse je za ples, i umjetnost općenito, bilo veoma značajno. Opet se pokušava uspostaviti sklad između duha i tijela. U ovom razdoblju plesni pokreti su izrazito profinjeni, elegantno je držanje tijela i odmjereni koraci. Ples ovoga doba dijeli se na: ples seljaka i kmetova te dvorski ples aristokracije. Za razdoblje renesanse karakterističan je ples balle koji je preteča baleta. Na kraju renesanse pojavljuju se neki novi oblici društvenih plesova: pavana, gaillarde, volta, branle, gavota i courante.

Za vrijeme baroka plesovi su postali nešto brži i okretniji. U ovom razdoblju veliki značaj ima kralj Luj XIV koji je 1661. godine osnovao Kraljevsku akademiju muzike i plesa. Osnivanje akademije potaklo je razvoj društvenog plesa u Francuskoj. Najpoznatiji dvorski ples bio je menuet. U početku se plesao u brzom tempu, a nakon 1880. ples je bio mnogo svečaniji. Plesao se u paru, na način da se partneri nisu dodirivali, već su stajali jedno nasuprot drugog ili su se okretali jedno oko drugog.

Dvadeseto stoljeće jedno je potpuno novo razdoblje u kojem ples postaje zabava i počinje se razvijati kao sport. U ovom razdoblju ples postaje slobodniji i gubi krutu tehniku, a na taj način pokreti postaju prirodni. Pojavila su se i prva plesna natjecanja. Tijekom ovog razdoblja novi društveni plesovi stižu iz Južne i Sjeverne Amerike. U Parizu se pojavljuje tango, koji je uskoro postigao popularnost u cijeloj Europi. Na ples u ovom razdoblju veliki utjecaj imala je i pojava jazza. Popularni plesovi koji su se pojavili u ovom razdoblju su: onestep, twostep, cakewalk, ragtime, fokstrot, shimmy, swing, boogie-woogie (Sjeverna Amerika), rumba, samba, merengue, kalipso, ča-ča-ča (Južna Amerika). Ovo razdoblje donijelo je i razvoj modernog plesa koji je došao kao odgovor klasičnom baletu. To je ples koji je omogućio slobodne pokrete i unošenje osobnog izraza u ples. Začetnici modernog plesa su Isadora Duncan, Loie Fuller, Ruth Saint Denis, Rudolf von Laban i Mary Wigman. U Hrvatskoj se posebno isticala Ana Maletić koja je od 1932. do 1941. vodila plesnu školu koju je ponovno otvorila 1945. godine. Od 1999. godine škola se naziva Škola suvremenog plesa Ane Maletić.²

---

² URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38395> (pristupljeno: 25. 4. 2023., 19:52)

2.1.3. Balet

Riječ balet potječe od talijanske riječi balletto (deminutiv od ballo što označava ples).³ Balet je plesna scenska forma koja se izvodi uz glazbu. Katarinčić (2013) navodi da se akademski ples ili balet zasniva na temeljito opisanoj tehnici koja postavlja specifične zahtjeve pred plesača.

S obzirom na to da se radi o akademskoj plesnoj tehnici, pravila u baletu su jasna. U kombinaciji s drugim umjetničkim elementima balet se pretvara u scenski nastup. Bavljenje baletom zahtijeva disciplinu i žrtvu. U baletnom obrazovanju najviše se pažnje pridaje ravnoteži, koordinaciji, pažnji i fleksibilnosti, jer su ove vještine osnovni pokretni elementi baleta (Ayvazoglu, 2015). Balet je ples koji promovira zdrav razvoj djece podržavajući razvoj mišića, pravilan razvoj kostiju i fizičku fleksibilnost. Rani uzrast za početak plesanja je od izrazite važnosti zbog toga što je pogodan period za oblikovanje fleksibilnog, koordiniranog i uravnoteženog tijela za balet (Ayvazoglu, 2015).

2.1.4. Povijest baleta

Povijest baleta započinje u 15. i 16. stoljeću u Italiji, u razdoblju renesanse (Zdeličan, 2018). Prema Kassing (2013) balet je umjetnost sjećanja, a ne povijesti. Pamćenje je ključno za umjetnost, a plesači su trenirani, kako je jednom rekla balerina Natalia Makarova, da „jedu“ plesove – da ih progutaju i učine dijelom onoga što jesu. To su fizička sjećanja; kad plesači znaju ples, znaju ga u svojim mišićima i kostima. Stoga se baletni repertoar ne bilježi u knjigama ili knjižnicama: on se umjesto toga čuva u tijelima plesača. Većina baletnih društava čak imenuje posebne „memorizatore“ – plesače čije ih izuzetno pamćenje izdvaja od njihovih kolega za pohranjivanje njegovih djela: oni su baletni pisari (pedanti) i drže cijele opuse u svojim udovima, sinkronizirane na glazbu koja pomaže vratiti ples (Kassing, 2013).

Začetci baleta pojavili su se u Italiji u doba renesanse na talijanskim dvorovima. Balet je potekao od skromnih pojedinaca koji su plesom stvarali društveni ugled. Udajom dviju talijanskih plemkinja na francuski dvor (Katarine i Marije Medici) dvorske svečanosti

---

³ URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 10. 7. 2023., 18:31)

prenose se i u Francusku.⁴ Na samim početcima balet je imao vrlo jednostavne koreografije jer su plesači bili sputani odjećom, stoga nisu mogli izvoditi zahtjevnije koreografije. Ono što se najviše cijenilo, jest preciznost, pamćenje i okretnost plesača. Tek kasnije je naglasak bio na okretnosti tijela (Adulmar, Simončić, 2016).

Talijan Baltazarini (Balthasar de Beaujoyeux) 1581. napravio je najpoznatiju svečanost tog doba, „Ballet comique de la reine“ (Adulmar, Simončić, 2016). Ovaj balet povezo je ples, poeziju i glazbu, a ono zbog čega je postao izrazito poznat jesu raskošni, bogati kostimi i zahtjevna koreografija.

1661. godina izrazito je značajna u povijesti baleta jer je Luj XIV tada s P. Beauchampom utemeljio Academie royale de danse. U ovom razdoblju balet je doživio najveći procvat. Otvorenjem akademije osposobili su se prvi profesionalni kazališni plesači, a ples se počeo prikazivati u javnim kazalištima, umjesto u dvorovima (Adulmar, Simončić, 2016). Pojavom sve većeg broja profesionalaca širio se i opseg pokreta, pa su postajali sve složeniji i zahtjevniji.

Slika 1: Luj XIV. u „Ballet de la Nuit“⁵

U Francuskoj je oko 1670. godine dvorski balet počeo izumirati, ali se baletne točke izvode u francuskim operama. U takvim nastupima sudjelovali su samo muškarci viših

4 URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 11. 7. 2023., 15:42)

5 Slika 1: Luj XIV. u „Ballet de la Nuit“ https://en.wikipedia.org/wiki/Ballet_Royal_de_la_Nuit (preuzeto: 12. 7. 2023., 12:35)

staleža. 1681. na pozornici je prvi put nastupila plesačica. Većinu 17. st. ženske su uloge plesali muškarci odjeveni u ženske kostime (Adulmar, Simončić, 2016).

S. Vigano stvorio je svoju koncepciju baleta, koreodramu. Takav način izvođenja sadržaja bio je suprotan francuskom pantomimičkom baletu. U koreodrami dramski se sadržaj prikazuje izričito plesnim pokretima (bez statičke gestikulacije) gdje je kretanje plesača mnogo slobodnije i nesimetrično.

Marie Sallé bila je jedna od prvih ženskih koreografkinja. Nastupom u baletu „Pygmalion“ napravila je veliku revoluciju u baletnoj kostimografiji kada je zaplesala u laganoj haljini. Iz kostima je uklonila krutu podsuknju, bluzu i prsluk.⁶ Plesala je u korzetu, laganoj haljini i podsuknji, a kosa joj je bila raspuštena (Adulmar, Simončić, 2016).

Slika 2: Marie Sallé u baletu „Pygmalion“⁷

Značajne promjene u povijesti baleta donijela je i velika plesačica prve polovice 18. stoljeća M. A. Camargo, kada je skratila svoju suknju za 20 cm. Također je uvela i baletne papučice koje nisu imale petu i remen te na taj način omogućila plesačima da plešu na prstima. Camargo je tada bila prva žena koja je uspjela savladati visoki skok pa je ovim promjenama omogućila da joj do izražaja dođu gležnjevi i stopala (Adulmar, Simončić, 2016).

⁶ URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 11. 7. 2023., 15:45)

⁷ Slika 2: Marie Sallé u baletu „Pygmalion“ [PYGMALION \(ou PIGMALION\) \(operabaroque.fr\)](https://www.operabaroque.fr) (preuzeto: 8. 5. 2023., 13:45)

Slijedeći ove primjere, svi koreografi su počeli odbacivati krutu odjeću i perike kako bi što više oslobodili tijelo plesača i na taj mu način omogućili veću pokretljivost. Adulmar i Simončić (2016) navode da se zbog ovih promjena razvio romantični balet 19. stoljeća. Početkom 20. stoljeća balerine su počele plesati na prstima.

Sredinom 19. stoljeća nastaju baleti koji su značajni za baletnu umjetnost te su se i danas održali na programu („Vragolasta djevojka“ - L. J. F. Herold, „La Sylphide“ - H. von Lovenskjold, „Giselle“ - A. Ch. Adam, „Coppelia“ - L. Delibes, „Sylvia“ - L. Delibes).⁸ U ovom vremenskom razdoblju Rusija preuzima vodeće mjesto u baletu. Posebno su značajna kazališta Marijinski (Sankt Petersburg) i Boljšoj teatar (Moskva). U ovim kazalištima nastaju mnoga poznata baletna djela kao što su „Labuđe jezero“ P. I. Čajkovskog (1876.), „Trnoružica“ istog autora (1889.) te „Labudova smrt“ C. Saint-Saënsa (1905.).⁹

S. P. Djagilev je početkom 20. stoljeća s grupom umjetnika pokrenuo značajne inovacije u baletnoj umjetnosti, a odnose se na sadržaj, glazbu, baletni izraz, scenografiju i kostime. Sve te inovacije utjecale su na budući razvoj baleta. Danas se balet fokusira na priču i pokret, a manje na kostime (Adulmar, Simončić, 2016).

Početkom 20. stoljeća koncepcija baleta postaje precizna i ističe se ljepota linije (Zdeličan, 2018). Pojavile se su se cipelice sa špicom koje plesačima pružaju bolji oslonac od dotadašnjih mekanih. U ovom razdoblju postaje vidljiva spolna ravnopravnost u plesu, muškarci i žene plešu u jednakoj mjeri.

Slika 3: Giuseppina Bozzacchi u baletu „Coppélia“¹⁰

8 URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 7. 5. 2023., 16:26)

9 URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 7. 5. 2023., 17:05)

10 Slika 3: Giuseppina Bozzacchi u baletu „Coppélia“ <https://interlude.hk/delibes-coppeliapremiered-today-1870/> (preuzeto: 15. 5. 2023., 12:25)

2.2. Baletni studio HNK Split

Baletni studio HNK Split upisuje djecu vrtiće i predškolske dobi od četiri i pol godine te školsku djecu u dobi do osam i pol godina.¹¹ Postoji i grupa za moderni ples koju pohađaju djeca školske i srednjoškolske dobi. Pohađanjem satova u Baletnom studiju HNK Split djeci se od najranije dobi omogućava ulazak u svijet baletne umjetnosti. Baletni studio omogućava djeci jedinstveno iskustvo nastupa na kazališnoj pozornici u popularnim baletnim izvedbama, poput „Orašara“ i „Esmeralde“, te na javnim kazališnim koncertima koji se održavaju na kraju kazališne sezone. Kako bi se potaknuo što veći odaziv dječaka u baletu, koji je inače jako loš, Baletni studio HNK Split oslobađa ih članarine.

Na samim počecima postojanja Baletnog studija HNK-a Split nije postojala grupa koja je uključivala djecu vrtićke i predškolske dobi. Za početak rada vrtićke grupe baleta zaslužna je plesna pedagoginja Buga Bešker koja je, uz podršku voditeljice studija Albine Rahmatulline i tadašnjeg ravnatelja baleta Dinka Bogdanića, 2016. godine započela prvu takvu grupu. Do 2016. godine postojala je predškolska grupa djece u Baletnom studiju, ali tu su se upisivala samo djeca koja dogodne kreću u školu. Stoga je 2016. godina bila prekretnica jer su se počela upisivati djeca od 3. godine, a bilo ih je čak nekoliko i u dobi od 2 godine.

Slika 4: Polaznice baletnog vrtića ¹²

11 URL: <https://www.hnk-split.hr/novosti/detalj/artmid/930/articleid/12133/baletni-studio-hnk-split-upisuje-nove-polaznike> (pristupljeno: 15. 6. 2023., 15:42)

12 Slika 4: Polaznice baletnog vrtića <https://www.facebook.com/1077220635621961/posts/pedagog-buga-beskerpolaznice-baletnog-vrtica/1635980013079351/> (preuzeto 15. 6. 2023., 16:50)

2.2.1. Začetnica baletne grupe za djecu vrtičke dobi – plesna pedagoginja Buga Bešker

Slika 5: plesna pedagoginja Buga Bešker ¹³

Buga Bešker započela je svoj put u baletu 1988. godine. Prve baletne korake naučila je u Baletnom studiju HNK-a Split kod pedagoginje Tanje Cvitanović.¹⁴ S 14 godina upisuje Školu za klasični balet u Zagrebu. Maturirala je 2001. godine, a nakon toga se vraća u Split te radi kao članica baletnog ansambla HNK-a. Radila je sve do svoje 26. godine, kada joj se događa ozljeda koljena zbog čega se morala oprostiti od ove vrste rada. To ju nije spriječilo da i dalje ostane u poslu koji voli, pa je započela s pedagoškim radom. Svoje znanje i ljubav prema baletu počela je prenositi učenicima i učenicama u baletnom studiju „Školjkica“ i Baletnom studiju HNK-a Split. Zvoljevši svoj rad s djecom, Buga je u međuvremenu stekla i zvanje odgojiteljice predškolske djece, što je još dodatno obogatilo njen rad. 2019. godine prestaje s radom u HNK-u i prelazi u novoosnovani Odjel za klasični balet pri Glazbenoj školi Josipa Hatzea, gdje je još uvijek nastavnik baleta. Od tada prestaje voditi predškolsku grupu baleta, ali grupa nastavlja postojati jer su je preuzele kolegice iz HNK-a. Uz rad u osnovnoj školi klasičnog baleta u Splitu održava i satove za odrasle početnike (rekreativce) u baletu.

---

¹³ Slika 5: plesna pedagoginja Buga Bešker <https://bodyflow.com.hr/o-nama/buga-besker/> (preuzeto: 15. 6. 2023., 17:55)

¹⁴ URL: <https://bodyflow.com.hr/o-nama/buga-besker/> (pristupljeno: 15. 6. 2023., 18:03)

2.2.2. Intervju

Bogato iskustvo plesne pedagoginje Buge Bešker u radu s djecom vrtićke dobi potaknulo je autoricu rada da se okuša u nekim baletnim aktivnostima s djecom u svojoj vrtićkoj skupini. Saznanja iz sljedećeg intervjua autorici su omogućila usvajanje različitih znanja i spoznaja, što ju je ujedno ohrabrilu da nešto novo uvede u svoj vrtićki program.

Slika 6: Sat baleta¹⁵

- **Kada ste se počeli baviti baletom i zašto ste odabrali baš balet?**

„Mama me upisala na balet kada sam imala 6 godina. Zanimljivo je to da nisam kao ostala djeca bila "zaluđena" baletom u toj dobi, već je moja majka dugi niz godina plesala balet pa je svoju ljubav htjela prenijeti i na mene. Iako u početku nisam bila posebno fascinirana baletom, s vremenom se ispostavilo da sam itekakav talent i da sam se ludo zaljubila u balet. I eto, od curice kojoj je bilo svejedno, do profesionalke.“

---

¹⁵ Slika 6: Sat baleta <https://slobodnadalmacija.hr/split/split-dobio-skolu-klasicnog-baleta-u-glazbenoj-skoli-josipa-hatzea-razvijamo-se-sitnim-koracicima-ali-bit-cemo-veliki-ipak-smo-potomci-ane-roje-1084613> (preuzeto: 15. 6. 2023., 19:14)

- **Možete li nam, kao profesionalka u ovom području, navesti koje pozitivne aspekte balet ima za Vas?**

„Mnogo je pozitivnih aspekata koje mi je balet donio, a s obzirom da sam baletni profesionalac, balet mi omogućuje i prihode za život. To je ono što me razlikuje od rekreativaca, činjenica da od toga živim. Ostali pozitivni aspekti baleta su ono zbog čega bih voljela da se svaka mlada osoba okuša u baletu barem rekreativno, a to su: fizička spremnost koja je odlična osnova za sve druge aktivnosti, sportove, ali i za život; SAMODISCIPLINA (pišem velikim slovima jer je ovo najbolje što se iz baleta nauči, a danas je mladima itekako potrebno) i iskustvo dugogodišnjeg upornog strpljivog rada na sebi. Ovo zadnje mislim da je najteže, ali najkorisnije za sve druge situacije u životu. To jedno strpljenje koje je neophodno u baletu, poniznost, radišnost, svijest o činjenici da se kvalitetan rezultat ne postiže brzo i površnim radom. Kada gledam današnju djecu, najradije bih balet uvela kao obvezan predmet u sve vrtiće i škole, a to tvrdim kao roditelj, odgojitelj i plesni pedagog.“

- **Koliko dugo ste radili kao balerina u splitskom HNK i je li to bilo ono o čemu ste sanjali još kao mala djevojčica?**

„Od 18. do 26. godine bila sam dio ansambla splitskog HNK-a nakon čega me u plesanju prekinula ozljeda koljena i trudnoća. Tada mi je to bio smak svijeta jer je moj san bio biti plesač, a ne učitelj baleta. S vremenom se pokazalo da mi pedagogija ide bolje nego ples. Kao plesača me najviše sputavala moja visina pa se tu nisam ostvarila onako kako sam zamišljala. Zato nisam kao plesač dobivala puno šansi za rad jer nisam imala adekvatnog partnera, pa sam zapravo "zablistala" kao nastavnik baleta.“

- **Kako ste došli na ideju da u balet uključite i djecu predškolske dobi?**

„U jednom razgovoru sa svojim kolegama i tadašnjom voditeljicom Baletnog studija došli smo na temu baleta za djecu mlađe dobi. Nekima se to činilo potpuno smiješno jer što biste mogli raditi s tako malom djecom. S obzirom na to da uz baletno obrazovanje imam i zvanje odgojiteljice djece rane i predškolske dobi, rad s djecom te dobi mi se činio kao pravi pogodak. U početku je bilo jako teško, ali znanje koje sam stekla obrazujući se za odgojiteljicu, uvelike mi je pomoglo i olakšalo ovaj posao. Na kraju se ispostavilo da se s djecom ove dobi može itekako mnogo postići, a to potvrđuje i činjenica da ta grupa postoji još uvijek, na opće zadovoljstvo učitelja, djece i roditelja.“

- **Kakva ste očekivanja imali za rad s djecom te dobi te je li Vam to bio svojevrsan izazov?**

„Imala sam jako veliku tremu. Kada sam vidjela popis upisanih, njih 20, od toga većina djece u dobi od 2 i 3 godine, nisam znala što mogu očekivati. Smatrala sam uspjehom samo zadržati njihovu pažnju taj 1 sat i postići da nijedno dijete ne plače "ja bi mamu", da se nitko ne ozlijedi, da ih sve sretne i čitave vratim roditeljima. Nisam uopće očekivala da ću ih uz to još nešto i naučiti, to mi se činilo baš nemoguće. Većina njih tad je prvi put ostala s nekom nepoznatom tetom bez roditelja, imale su samo iskustvo odlaska u bake i djede na čuvanje dok roditelji rade. I sad još uz to teta traži da slušaju, pamte, uče, i to ni više ni manje nego klasični balet koji je težak i odraslima. Stvarno sam bila uvjerena da to neće ići, tako malu djecu uvoditi u jednu tako tešku disciplinu. Namjerno kažem disciplina jer balet ne smatram ni plesom ni sportom u smislu tjelovježbe, tu je uključeno još svašta: izniman osjećaj i kontrola svakog dijela vlastitog tijela, osjećaj za prostor i druge plesače, osjećaj za ritam, glazbu, atmosferu, glumu...“

- **Jesu li u skupini sudjelovali i dječaci (ako jesu kakvo Vam je iskustvo s tim)?**

„Nažalost, ne. Imala sam ih u starijim razredima, ali u vrtićkoj grupi ne. Svi koji su se ikad upisali na balet, odustali su zbog ruganja druge djece, pa i neprihvatanja u obitelji. Sredina u kojoj živimo još je uvijek toliko primitivna da se smatra da je balet samo za cure i homoseksualce. Ne znam koliko mi pedagoški radnici možemo utjecati na to, ali nadam se da možemo malo-pomalo, ako podržimo i uključimo dječake u takve aktivnosti. To je još jedan dodatan razlog zbog kojeg bi bilo korisno da balet bude ponuđen djeci u okviru vrtićkog i školskog programa, kao aktivnost za sve, a ne samo za djevojčice koje to odaberu. U nekim zemljama znam da je balet jedna od lekcija u sklopu tjelesnog odgoja u školama, kao stvar opće kulture, zajedno s folklorom i sportovima.“

- **Koje metode rada su Vam se pokazale kao najučinkovitije u radu s djecom vrtićke dobi?**

„Sat se sastojao od puno različitih dijelova, da bi se izbjegla monotonija i da bih zadržala pažnju djece: vježbe razgibavanja i jačanja mišića, učenje dijelova tijela, učenje jednostavnih baletnih pokreta i njihovih naziva na francuskom i hrvatskom, slušanje glazbe i plesna improvizacija uz različite ritmove, karakter i atmosferu glazbe (isključivo sam puštala klasiku), različite igre za razvoj osjećaja za prostor i druge. Sve je ovo naravno bilo prilagođeno njihovoj dobi i nemoguće je postići da izvedu baletne pokrete u toj krutoj

(pravilnoj/preciznoj/završnoj/školskoj) formi, pa na tome nisam ni inzistirala. Igre koje sam dosta koristila u radu:

1. Plesna improvizacija uz glazbu uz moje smjernice: dodijelila bih djeci uloge i okvirnu radnju koju moraju odigrati pokretom, čak sam nekad i prostoru zadavala nevidljive prostorije, predmete i mjesta i tražila da plešu u odnosu na zamišljeno;

2. Njihova omiljena igra "učiteljice": u početku sam to naravno bila ja - sve što napravim, one moraju ponoviti, na isti način, u istom smjeru, istom brzinom. Igrali smo se čak malim pokretima (npr. cijelo tijelo miruje, samo se miče mali prst na ruci) i smiješnim izrazima lica, kombinirala sam teške baletne zadatke i neke neočekivane šašave pokrete i tražila da izvedu sve na identičan način kao ja, tu sam im uspijevala kroz igru "podvaliti" jako spore pokrete za koje sam znala da su im dosadni, kao i vježbe za ravnotežu i gipkost. Kasnije sam ja bila učenica, a one su imale zadatak da me ispravljaju i kažu što radim krivo (ovo se sad već odnosilo na ozbiljne baletne zadatke). Naravno da sam često radila namjerno greške, i to one iste koje rade i one. Također su imale zadatak da mi zadaju zadatke koristeći francuske nazive za baletne pokrete, a završna omiljena faza ove igre bio bi odabir jedne od njih koja bi postajala učiteljica i svi bismo (uključujući i mene) morali imitirati zadatke koje nam ona dodijeli.

3. Igra ogledala: podijelila bih dvoranu zamišljenim zidom po pola i objasnila bih da je tu ogledalo, pola curica imalo je ulogu "stvarnosti", a pola njih bile su njihov odraz u ogledalu - ovo se na prvi pogled činilo kao igra učiteljica na drugi način, ali njima je ovo iskustvo bilo itekako različito jer su stvarnost i odraz u ogledalu okrenute jedna prema drugoj i sve što jedna radi desnom rukom, druga mora raditi lijevom (što nije slučaj kod učiteljica), ako se jedna približava "ogledalu", druga treba ići također prema ogledalu i obratno. Kroz ove dvije igre puno su naučile o prostornim odnosima, međusobnim udaljenostima i sl. Igre su se pokazale kao jako korisne.

4. Igre s rekvizitima: nešto kao plesni poligon, svaki put neke nove prostorne formacije rekvizita, predmeti za preskakivanje ili obilaženje. Zadatke su morale pamtit i točnim redosljedom kako sam ih ja demonstrirala i izvoditi na način kako je određeno (npr. različiti načini hodanja, skakanja, držanja ruku, smjer obilaženja rekvizita, broj ponavljanja određenog pokreta i sl.).“

- **Jesu li se tijekom rada ispunila Vaša početna očekivanja?**

„Moram priznati da su moja očekivanja na početku bila jako mala jer me bilo pomalo strah u kojem će to sve smjeru ići. Po meni je najveći uspjeh bio njihov samostalni izlazak na pozornicu HNK-a pred roditelje na kraju godine. Imale su kostim, uvježbanu koreografiju, glazbu od 3-4 minute, i sve su same odrađivale bez moje pomoći na sceni. Ne trebam ni govoriti koliko je tu bilo posla: od memoriranja koreografije i izvedbe pod ogromnim uzbuđenjem, bez mahanja mami u publici i svađanja na pozornici ako nešto krene krivo, preko snalaženja u prostoru u kojem nismo uvježbavali nastup, do strpljivog čekanja u garderobi i iza pozornice u tišini.“

- **Što smatrate da ste uspjeli postići kod djece vrtićke dobi?**

„Jedino što nisam uspjela, jest postići da baletni pokret bude precizan i izveden savršeno pravilno po strogim baletnim odrednicama, to uspijem tek s 11-godišnjakinjama. Tome u ovoj dobi nisam ni težila. Zbog toga se tek u dobi oko 10. godine djeca i upisuju u ozbiljne baletne škole. Uspješno sam kod njih razvijala: osjećaj za ritam i glazbu (iznenađujuće su dobro prihvaćale 60 minuta klasične glazbe), naučili smo uz glazbu brojati, pojmovi lijevo/desno, pojmovi bliže, dalje, od, do, prema, naprijed, natrag, ispred, iza i slično. Razvijao se osjećaj za prostor (međusobne udaljenosti, osjećaj za razmještaj u dvorani, različite formacije kao što su krug, linija, red, dijagonala i slično). Aktivnosti su im pomogle i za osvještavanje vlastitog tijela, pamćenje redoslijeda motoričkih zadataka i baletnih naziva na francuskom s prijevodom i objašnjenjem na hrvatski (tu sam se ugodno iznenadila kako im je dobro išlo). Kod djece se probudio interes za kazalište (neke su djevojčice postale vjerna kazališna publika, neke balerine, a mnoge su se zainteresirale za glumu i glazbu).“

- **S obzirom na to da trenutno radite s nešto starijom djecom, možete li usporediti rad s djecom predškolske i školske dobi?**

„Velika je razlika. Kao što sam prije rekla, tek s 11 godina su mentalno, fizički, motorički, ali i emotivno spremni za zahtjevan program baletne škole. Neka djeca nikad ne budu spremna za tempo koji imamo u baletnoj školi, što je i normalno. U školi imamo ipak ozbiljniji pristup baletu, traži se od njih potpuna predanost tome. Zato i način rada treba biti različit - u vrtiću trebaju sva djeca profitirati od baleta, da kroz balet napreduju u okviru svojih mogućnosti, dok u školi tražimo izvrsnost, radimo selekciju kroz audicije i ocjenjivanje, tu je sistem već dosta nemilosrdniji. Ako uspoređujem djecu od 3. do 18. godine, mogu reći da u fazama

svaka dob ima svoje razvojne pluseve i minuse, kako fizičke tako i mentalne. Što su mlađi, lakše ih je osvojiti, šarmirati, i motivirati na rad. Kako se bliži pubertet, tako je teže postaviti se kao autoritet i zadržati njihovo povjerenje, a i uvjeriti ih da se samo upornim radom dolazi do rezultata. Također, u mlađoj dobi lakše je razvijati gipkost, koja je za balet od velike važnosti. Sve ostalo ide lakše s godinama: pamćenje, koncentracija, kontrola pokreta, ozbiljnost u radu, vježbe snage, koordinacija, muzikalnost, samodisciplina itd.“

2.3. Utjecaj plesa na djecu predškolske dobi

Kosinac (1999) navodi kako se plesne forme koje potiču posturalne reflekse, preporučuju djeci predškolske dobi ne samo radi izgleda, već i radi stvaranja navike zdravog i pravilnog držanja.

Djeca imaju urođenu potrebu za kretanjem i mi im moramo omogućiti zadovoljavanje tih potreba. U zadovoljavanju djetetovih potreba za kretanjem u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje ključnu ulogu ima odgojitelj. Stoga odgojitelj treba biti svjestan svoje uloge i treba znati kako djeci određenu aktivnost učiniti zanimljivom i privlačnom. U ovim ustanovama dječje potrebe za kretanjem zadovoljavaju se kroz igru i različite tjelesne aktivnosti. Razvojem vještina kretanja razvija se sposobnost upravljanja tijelom, što je uvjetovano kognitivnim, emocionalnim, socijalnim i psihomotornim razvojem.

Cilj uvođenja plesnih aktivnosti u predškolskoj dobi poticanje je dječjih prirodnih sposobnosti, tako da im se ponudi što je više moguće prilika da budu kreativni te da im se pomaže da osmišljavaju jednostavne plesove (Geršak, 2015).

Ples uvelike pomaže djeci u savladavanju različitih vještina kretanja. Plešući djeca imaju priliku istraživati, koristiti svoje tijelo kao instrument te kao sredstvo izražavanja i komunikacije. Djeca uživaju u pokretu, u različitim oblicima i na različite načine.

Ples je, nažalost, često zanemarena vrsta umjetnosti. Ukoliko se osvrnemo na podjele umjetnosti, ples ćemo zateći na sedmom ili osmom mjestu na ljestvici. Kako bi se omogućio cjelokupan djetetov rast i razvoj, od iznimne je važnosti da se ples koristi u barem približnom obimu kao što je to slučaj s likovnom ili glazbenom umjetnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Kosinac (1999) ističe kako je ples zaslužan u rješavanju niza odgojno-obrazovnih, funkcionalnih, morfološko-motoričkih i zdravstveno-higijenskih zadaća:

- Navodi kako plesovi i plesne strukture potiču razvoj posturalnih refleksa koji su zaslužni za pravilno držanje tijela i uspravan stav,
- Plesovi utječu na zdravlje djeteta i zbog poticanja na rad različitih organa u tijelu (srce, pluća, pokretački aparat, žlijezde i dr.),
- Ples je izuzetno važan i u razvoju psihomotoričkih sposobnosti, poput ravnoteže i koordinacije,
- Kosinac (1999) navodi važnost plesa u razvoju psihomotoričkih sposobnosti, kao što su koordinacija, ravnoteža, snaga opruživača nogu te živčano-mišićna podražljivost, što doprinosi kvaliteti kretne izražajnosti te stvaralaštva,
- Plesno-ritmičke strukture odražavaju se i na stvaranje motoričkih programa (engrama) koji su odgovorni za kretanje u cjelini,
- Ples pomaže djeci u razvijanju osjećaja za prostor, vrijeme i ritam. S obzirom na to da je ples nedjeljiv od glazbe, djetetu doprinosi i u razvoju sluha, obogaćuje i profinjuje ponašanje i osobnost,
- Ples omogućava slobodno izražavanje vlastitih osjećaja i misli, što uvelike pridonosi stjecanju samopouzdanja i sigurnosti kod djece,
- Ples je izvrstan i kao sredstvo relaksacije, te kao takav utječe i na psihi i emocije, pa u kombinaciji s glazbom ima i terapijski učinak.

Neminovno je spomenuti ples i kao društveni fenomen jer pruža djeci da već od najranije dobi upoznaju ljude, upoznaju se s njihovim načinom življenja, upoznaju različite kulture i običaje. Sve navedeno ima veliki odgojno-obrazovni značaj za djecu predškolske dobi.

Brinson (1991) navodi da ples daje aspekte za istraživanje međusobnog odnosa vrijednosti, osjećaja i izražavanja, razvija samopouzdanje u individualnom i grupnom radu, promiče senzibilnost, potiče maštu, samostalnost, pruža priliku za uspjeh, postignuća i samopoštovanje.

Prema Maletić (1983) ples ima dvostruko djelovanje na čovjeka: može ga uzbuditi i produbiti u njemu emocije, ali ga može i smiriti. Stanje uzbuđenja možemo najbolje vidjeti kod narodnih i društvenih plesova koji dovode tijelo do ekstaze, a potom nastupa smirenost i umor (Maletić, 1983). Doživljaj smirenja može se postići uz smireniju glazbu i jednostavne pokrete. Ove činjenice važno je poznavati jer se mogu primijeniti i u radu s djecom. Naime,

ukoliko uočimo da je određena skupina djece, ili pojedino dijete, jako bučna i dinamična, možemo ih smiriti odgovarajućim plesnim podražajima. Isto tako, ukoliko uvidimo da je skupina, ili pojedino dijete, jako pasivna, možemo određenim plesnim podražajima postići veću budnost i živost.

Kada sumiramo sve navedeno, možemo reći da bi ples trebao biti neizostavan segment u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, jer razvija kreativnost, pomaže razvoju tijela, razvija osjećaj za estetiku te je važan za emocionalni i socijalni život pojedinca.

2.4. Balet u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kada je riječ o baletu u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje važno je naglasiti kako ovdje nije riječ samo o upoznavanju baleta kroz pokret, već je cilj djecu s navedenom temom upoznati kroz različite umjetnosti i na različite načine. U ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje naglašava se važnost prakticiranja artfulnesa, kako bi djeca mogla usvojiti predstavljeno na njima prihvatljiviji način. Neka djeca su vizualni tipovi, neka auditivni, neka kinestetički, tako da je važno djetetu pristupiti kao individui, što je i najvažniji segment općenito u odgoju i obrazovanju.

Ples je idealna aktivnost u radu s djecom predškolske dobi jer poštuje pravila rasta i razvoja, zadovoljava potrebu za igrom i kretanje te predstavlja dobru bazu za buduće bavljenje sportskim aktivnostima.

Ples je važan čimbenik u razvoju djece jer strukturira i oblikuje njihov emocionalni svijet, obogaćuje njihovo doživljavanje i kreativnost. Ukratko, pomaže u oblikovanju osobnosti pojedinca, a istovremeno omogućava izražajnost kroz pokret (Kroflič prema Šeme).

Balet je tjelesna aktivnost; stoga izvedba baleta zahtijeva snagu mišića, fleksibilnost i koordinaciju. Balet je intenzivna mentalna aktivnost koja zahtijeva koncentraciju, fokus i obraćanje pažnje na detalje.

Kako bi se djeca upoznala s baletom, potrebno ga je provoditi kroz različita područja rada. Prije nego li upoznaju balet kroz pokret, dobro je djeci prije pročitati priču, prikazati

vizualni i slušni primjer kako bi unaprijed imala nekakvu predodžbu o toj vrsti plesne umjetnosti.

U predškolskom razdoblju možemo poticati plesni pokret i razvijati osnovne predispozicije za balet jer potičemo razvoj uz stjecanje osnova plesne tehnike psihomotorike, neophodne za kasnije bavljenje bilo kojom plesnom formom (Šeme, 2022). Balet pruža temelj za sve ostale plesne stilove i smatra se najzahtjevnijim i najdiscipliniranijim oblikom plesa. Kada dijete u ranoj dobi savlada temelje baleta, može to svoje znanje prenijeti u bilo koji drugi plesni stil koji odluči pohađati. Prakticirajući balet u ranoj dobi, djeca imaju različite benefite jer razgibavaju svoje tijelo, stječu koordinaciju pokreta i orijentaciju u vlastitom tijelu i prostoru. Također, djeca se navikavaju na pravilno disanje te na pravilno držanje tijela (Valde's prema Šeme).

U ranom djetinjstvu balet je popularna plesna forma, a ona ima fiksne plesne strukture te je kao takva izrazito zahtjevna da bi je usvojila djeca predškolske dobi. Djecu ove dobi ne možemo podučavati klasičnu baletnu tehniku, ali im je možemo približiti putem planiranih aktivnosti i kroz igru. Ovo se odnosi na rad s djecom u ustanovama za rani i predškolski odgoj, ali kao što je rečeno prethodno, sličan način rada provodi se i u dječjim baletnim studijima. Uspoređujući jednu rusku i hrvatsku školu baleta za djecu predškolske dobi, vidjet ćemo da princip rada nije isti. Dok se u baletnom studiju HNK Split rad s djecom provodi kroz aktivnosti prilagođene njihovom uzrastu, u jednoj ruskoj školi djeca u dobi od 5 godina već usvajaju krute baletne tehnike.

Prema Liepa, Grudskaya (2019) metodologija treninga usmjerena je na otkrivanje kreativnog potencijala djeteta, jačanje i razvoj mišićnog opusa kroz samostalan rad i timsku interakciju, kao i svladavanje osnovnih vježbi klasičnog baleta. Metodičku osnovu inicijalne koreografske obuke u ranoj dobi čine parterne vježbe te igrovne tehnike s fokusom na otkrivanje kreativne osobnosti. Liepa i Grudskaya (2019) navode kako se u ruskoj školi klasičnog baleta tijekom 5. godine života elementi igre isključuju, a u program nastave dodaju se tehnički složeniji pokreti i kombinacije. Učvršćuju se pravilni položaji ruku (pripremni, prvi, drugi, treći) i nogu (prvi, drugi, treći, peti). Proučavaju se prvi i drugi port de bras, a djeca počinju učiti i osnovne baletne vježbe a la barre i au milieu.

Prema metodici ruske klasične baletne škole, a kako navode Liepa i Grudskaya (2019), dijete bi do 5. godine života trebalo postići sljedeće rezultate:

- Izvesti sve vježbe s razumijevanjem zadatka;

- Izvoditi vježbe i kombinacije u nizu jednu za drugom;
- Čuti jake taktove i izračunati ritam glazbe;
- Uočiti i izvoditi prethodno naučene pokrete u različitim kombinacijama;
- Raditi bočni i frontalni raskorak;
- Poznavati različite lokacije u dvorani i pravilno se kretati njome izvodeći koreografske kombinacije u pokretu;
- Formirati s drugom djecom crte, krugove, dijagonale;
- Znati se izraziti pokretom i glazbom;
- Izdržati nastavu s punim opterećenjem;
- Brzo izvoditi sve koordinirane pokrete.

Kako je balet jedna vrsta umjetničkog izražaja, on kod djece pomaže odstraniti stres i potiče ih na kreativno izražavanje i stvaranje. Isto tako, balet potiče dijete na izražavanje emocija i osjećaja, a to se najbolje vidi kroz različite geste, pokrete tijela i mimiku lica. Na samom početku upoznavanja s baletom djeci se neke vještine čine nedostižnima, a čestim vježbanjem dolaze do njihovog savladavanja, što je za djecu izvrstan način za jačanje samopoimanja i samopouzdanja.

Cilj plesanja u ustanovama za rani i predškolski odgoj nije stvaranje profesionalnih plesača, već motiviranje djece da zavole ples i da se njime bave. Predškolsko razdoblje je izvrstan period za prakticiranje plesa jer djeca te dobi izvrsno usvajaju nova motorička gibanja, imaju spontanu potrebu za plesnim izražavanjem, imaju dobru gipkost, otvoreni su za nove izazove i hrabro kroče kroz njih.

2.5. Uloga odgojitelja

Predškolski period je najbrži period rasta i napredovanja djece. U tom periodu djeca počinju razvijati trajne promjene ponašanja u svom životu, ovisno o kvaliteti obrazovanja koje dobivaju. Upravo zbog toga vrlo je važna uloga koju odgojitelj ima kod djece rane i predškolske dobi.

Kosinac (1999) navodi da je u korištenju plesa vrlo važno voditi brigu o dobi djece, motoričkim sposobnostima i njihovom interesu. Princip od lakšega k težem često stvara solidnu izgrađenost pokreta, pružajući mogućnost za daljnju nadogradnju.

Prema Liepa, Grudskaya (2019) za djecu ove dobi najvažnije je pustiti ih da urone u atmosferu koreografske umjetnosti, klasične glazbe i samostalnog stvaralaštva. Jedan od glavnih čimbenika za uspjeh je odgojitelj i njegova volja da zainteresira i uključi djecu u proces rada i stvaranja. Kako bi se zadržala pozornost i interes djece, dinamiku treba mijenjati prijelazima i kombinacijama tjelesnih i igrovnih vježbi. Liepa i Grudskaya (2019) navode kako prema zapažanjima profesionalnih psihologa i po pedagoškom iskustvu autora, djeca bolje percipiraju informacije kroz vizualne slike i fizičke senzacije.

U metodici učenja plesa i plesnih struktura djece predškolske dobi odgojitelj treba imati na umu da djetetovo kretanje treba biti slobodno te ga ne treba opterećivati unaprijed određenom formom. Kosinac (2011) navodi da je dovoljno pustiti neki dio dinamične glazbe, stati pred djecu i početi improvizirati ritmičke pokrete, a djeca se slobodno uključuju i doživljajno ritam izražavaju pokretom. Prema Kosinac (1999) djeca će izvoditi pokrete onako kako ih sama osjećaju, pomažući se često svojom razvijenom maštom i sposobnošću oponašanja, primjerice: kretanje životinja, vojnika, pokreta ljudi raznih zanimanja, likova iz filma, crtanog filma, slikovnice i dr. Prihvatljiv način rada s djecom ove dobi su jednostavne dječje igre s pjesmom ili narodne igre, društveni te spontani plesovi.

Odgojitelj bi u radu s predškolskom djecom trebao poznavati važnost ritma. Još je Platon govorio o važnosti ritma unutar prostora i vremena, te je njegovu ljepotu vidio u pravilnom smjenjivanju naglašenih i nenaglašenih dijelova kretanja. Prema Kosinac (2011) ritam je onaj glazbenih element koji izaziva spontanu reakciju fizičke prirode – pokret, a glazba je jedina umjetnost utemeljena na dinamici i ritmu koja stilizira tjelesne pokrete bojeći ih emocijama.

Odgojitelje je potrebno osnažiti za više provođenja pokreta i plesa. Educiranje o pokretu i plesu bi trebao biti jedan kontinuitet u formalnom obrazovanju. U školi učimo pjevanje, likovnost, ali ples nam je svima bio uskraćen u redovnom školskom programu. Kada se odgojitelj osjeća kompetentnim u određenom području, sigurno da to ima višestruke dobrobiti za djecu. Djeca bi od vrtića trebala što više doživljavati plesnu umjetnost. Vrlo je važno da odgojitelj bude educiran i oprezan jer se može dogoditi i da se dijete blokira i više se nikada ne izražava plesom.

Odgojiteljima nije želja kod djece razvijati stilizirani plesni pokret i produkciju već naučenih obrazaca, već razvijati njihov autentični pokret. Pokret i ples su jezik koji djeca razvijaju, a ne uče. Treba ih pustiti da se prepuštaju sami sebi i stvaraju svoj vlastiti izričaj. Na taj način djetetu se daje prostora da razvije svoju osobnost.

Ono što odgojitelji trebaju „iskoristiti“ prilikom prakticiranja plesnih aktivnosti, jest privilegija što se dječaci u toj dobi još ne srame plesati, pa se uključuju u plesne aktivnosti. To je izvrstan način da se još od najranije dobi ruše spolne predrasude. Posebice to primjećujemo u baletu, gdje je jako teško pronaći muške plesače, upravo zbog predrasuda koje se stvaraju još od malih nogu. Odgojitelji ovdje mogu imati itekakvog utjecaja ako na način primjeren djeci uključuju svu djecu u aktivnosti vezane za plesnu umjetnost.

Kosinac (1999) tvrdi da je jedno od osnovnih obilježja djeteta predškolske dobi stalna težnja motoričkoj aktivnosti, tj. pokretu. Vrlo je važno da su odgojitelji upoznati s ovom tvrdnjom te ju ne bi smjeli zanemarivati.

3. PRAKTIČNI DIO

3.1. Uvod u aktivnosti

Iskustvo baletne pedagoginje Buge Bešker autoricu je potaknulo na primjenu baletnih aktivnosti u vrtićkoj skupini. Cilj provedbe aktivnosti jest iskusiti koliko je odgojitelj kompetentan za upoznavanje djece s takvom tematikom te otkrivanje na koje načine djeca najbolje razvijaju kretne sposobnosti kao što su ritam, koordinacija i prostorna orijentacija. Aktivnosti provedene u skupini bile su različitog tipa, kako bi se djeci omogućilo istraživanje baleta kroz različita osjetila. Autoricu su posebno zanimala reakcije djece na ovakvu vrstu kretanja usmjerenih plesnih aktivnosti.

Aktivnosti su se odvijale u Dječjem vrtiću „Adriana“ u Splitu, u Montessori skupini s djecom u dobi od 3 do 7 godina. Baletne aktivnosti započele su se odvijati od travnja, a trajale su do lipnja 2023. godine. Aktivnosti su provedene u sklopu projekta „Plesne igre“ koji je u skupini započeo u prosincu 2022. godine.

Teme aktivnosti koje je autorica provodila s djecom:

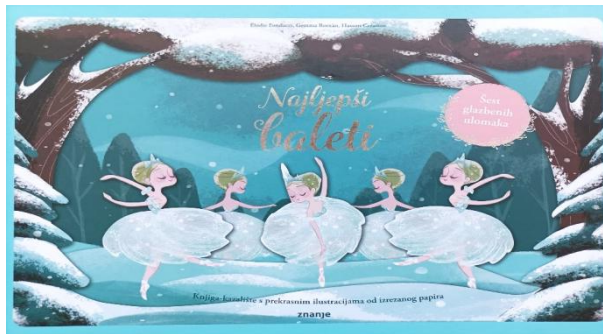
- knjiga „Najljepši baleti“ E. Fondacci, G. Roman, H. Creation
- videoprojeksija – balet „Trnoružica“
- „Roda“ – različiti oblici kretanja
- plesno-pokretna igra „Zrcalo“
- „Male balerine“

Nakon spomenutih aktivnosti s djecom je napravljena refleksija putem razgovora, a tijekom aktivnosti odgojiteljica je promatrala djecu i pratila njihov interes. Osim njihova interesa odgojiteljica je promatrala njihove sposobnosti, originalnost i kreativnost tijekom izvedbe aktivnosti.

3.1.1. Prva aktivnost: knjiga „Najljepši baleti“ E. Fondacci, G. Roman, H. Creation

Ponudeni poticaj:

nova knjiga u knjižnici – „Najljepši baleti“, knjiga audiovizalnog tipa

Slika 7: knjiga „Najljepši baleti“

Cilj:

- bogaćenje dječjih iskustava i spoznaje o baletnoj umjetnosti

Mogućnosti za razvoj djeteta:

- upoznavanje različitih baletnih djela
- stjecanje spoznaja i poticanje pozitivnih stavova o baletnoj umjetnosti
- razvoj vizualnih i slušnih sposobnosti
- razvoj kooperativnosti u zajedničkim aktivnostima (suradnja u zajedničkoj igri)

Tijek aktivnosti:

Odgoviteljica u centar knjižnice stavlja novu knjigu „Najljepši baleti“ bez da je djecu s time prethodno upozнала. Interesira je hoće li djeca uočiti novu knjigu i hoće li kod njih izazvati interes.

Nakon samo nekoliko trenutaka jedno je dijete uočilo knjigu i oduševljeno podijelilo vijest s ostalom djecom. Djeca su počela prelistavati knjigu, a njihovo oduševljenje se nije moglo skriti. Naime, knjiga sadržava šest najljepših i najpoznatijih baleta koji se prikazuju kao

kazalište s ilustracijama od izrezanog papira. Na lijevoj strani priče nalazi se priča prilagođena djeci, a na desnoj Svijet baletne umjetnosti i klasične glazbe dočaran kroz oblike od izrezanog papira te kroz neke od najpoznatijih glazbenih ulomaka. Baleti koje su djeca kroz priču upoznala su: Labuđe jezero, Romeo i Julija, Don Quite, Trnoružica, Coppelia, Orašar. Djeca su dugo istraživala spomenute priče, a najviše su ih se dojmili glazbeni ulomci koje su neprestano nanovo preslušavali. Nakon istraživanja priče jedno dijete je zamolilo odgojiteljicu da im pročita jednu priču. Kako im je od svih navedenih priča bila najpoznatija Trnoružica, izabrali su nju. Ovo je bila izvrsna prilika za razgovor i pobliže upoznavanje djece s baletnom umjetnošću.

Nakon pročitane priče djeca su bila aktivna, sudjelovala u razgovoru i odgovarala na pitanja. Kroz zajednički razgovor upoznali su se s pojmom baleta, ispričali su svoja prijašnja iskustva s baletom i neke stvari koje su im otprije bile poznate. Iz razgovora odgojiteljica doznaje da je jako mali broj djece upoznat s baletom, a to su uglavnom djevojčice koje ga treniraju ili su ga nekada trenirale.

Aktivnosti djece nakon planirane aktivnosti:

Djecu su posebno oduševili glazbeni dijelovi klasičnih baleta koji se nalaze u knjizi. Svakodnevno su prelistavali knjigu i iznova preslušavali djela. Toliko često su koristili knjigu da su već po zvukovima glazbe znali o kojem je djelu riječ. Tako je nastala spontana dječja igra u kojoj bi jedno dijete reproduciralo glazbu iz knjige, dok bi drugo, prekrivenih očiju pokušalo odgonetnuti o kojem je djelu riječ. Ova aktivnost, proizišla iz dječje znatiželje, otvorila je razne mogućnosti za cjeloviti razvoj djeteta (razvoj slušnih sposobnosti, razvoj vizualnih sposobnosti, upoznavanje različitih baletnih djela, stjecanje pozitivnih stavova o baletnoj umjetnosti, razvoj suradnje u zajedničkoj igri).

Slike 8 i 9: Upoznavanje djela „Trnoružica“ i „Labuđe jezero“

3.1.2. Druga aktivnost: video projekcija – balet „Trnoružica“ (Sleeping Beauty – Pyotr I. Tchaikovsky)

Ponuđeni poticaj:

Video isječak kazališne predstave „Trnoružica“ - reproducirana preko laptopa

Cilj:

Upoznavanje s novom vrstom plesnog izražavanja.

Mogućnosti za razvoj djeteta:

- stjecanje i razvoj pozitivnih stavova o baletnoj umjetnosti
- upoznavanje i stjecanje pozitivnih stavova prema klasičnoj glazbi
- upoznavanje novih plesnih tehnika

Tijek aktivnosti:

Nakon pročitane priče o Trnoružici i razgovora o baletnoj umjetnosti općenito, odgojiteljica je procijenila da bi bilo korisno upoznati djecu s baletom na način da pogledaju kako izgleda jedna baletna predstava. Kako bi djeci što bolje približila baletnu formu, odgojiteljica je koristila video zapis izvedbe „Trnoružica“ (Sleeping Beauty – Pyotr I. Tchaikovsky) iz 2010. godine, predstavljene u National Opera and Ballet Theatre of Mari El. Music. Djelo je prikazano na laptopu u sobi dnevnog boravka, a odgojiteljica je povremeno zaustavljala video kako bi odgovorila na znatiželjna pitanja djece.

Komentari djece dok su gledali djelo najbolje prikazuju njihove doživljaje:

Ana: „Vidi kako su obučeni, gdje su im roze haljine?“

Dora: „Teto, kako može onako visoko skočiti?“

Roko: „Marko, vidi, muški pleše balet.“ (smijeh)

Marko: „Ma kako muški mogu plesati balet.“

Nakon odgledanog djela napravili smo refleksiju i razgovarali o doživljajima prilikom gledanja. Pričali smo o tome što im se najviše sviđjelo, što im se nije sviđjelo, što ih je iznenadilo ili začudilo i slično. Djeca su do sada imala spoznaju da balerine nose samo roze papučice i roze haljine, pa ih je iznenadila činjenica da su njihove haljine različite, ovisno o

tipu predstave. Velike simpatije kod njih izazvala je spoznaja koliko visoko neke od njih mogu skočiti. Ono što im je izazvalo posebno čuđenje, jest trenutak kada su na ekranu ugledali muškarca koji pleše balet. Najveće reakcije bile su kod dječaka koji su se međusobno pogledavali i smijali. U tom trenutku bilo je potrebno prekinuti projekciju jer je sva njihova pažnja i znatiželja bila usmjerena samo na to. Odgojiteljica im je postavila pitanje: „Jeste li znali da i dečki plešu balet?“ Odgovorili su da ne znaju jer su mislili da to nije za dečke. Bili su iznenađeni i činjenicom koliko je baletan snažan, kako muški partner podiže balerinu u vis te kako visoko može skočiti. Nakon razgovora i odgledanih još nekoliko scena dvojica dječaka su izjavila da bi oni htjeli pokušati plesati balet, pa će možda biti snažni kao i on.

Nakon završene aktivnosti odgojiteljica kao najveći uspjeh smatra rušenje rodni predrasuda u baletu. Kada bi se u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a kasnije i u školama, više pričalo o tematici rodni predrasuda u baletu, djeca bi zasigurno maknula tu stigm u društvu.

Slika 10: Gledanje baleta „Trnoružica“ u sobi dnevnog boravka

3.1.3. Treća aktivnost: „Roda“ – različiti oblici hodanja

Ponudeni poticaj:

Demonstracija odgojitelja uz klasičnu glazbu

Cilj:

Razvijati baletne predispozicije te upoznati različite oblike hodanja karakteristične za baletne tehnike

Mogućnost za razvoj djece:

- razvoj ravnoteže, pokretljivosti, izdržljivosti, koordinacije i ritma
- upoznavanje različitih oblika hodanja (na prstima, na petama, podizanje jedne pa druge noge, hodanje s raširenim rukama, hodanje na prstima u ritmu glazbe)
- sposobnost privremene odgode zadovoljavanja vlastitih potreba
- otkrivanje radosti i korisnosti upoznavanja novih vještina

Tijek aktivnosti:

Odgojiteljica s djecom formira krug i demonstrira im nove različite oblike hodanja. Sve se to odvija uz glazbenu podlogu klasične glazbe. Djeca su bila malene rode koje su trebale što preciznije oponašati odgojiteljicu. Najprije su hodali na prstima, zatim na petama, potom su podizali jednu pa drugu nogu držeći pritom raširene ruke. Odgojiteljica tijekom aktivnosti povremeno zaustavi glazbu pa djeca moraju ostati u pokretu u kojem su se zatekli. Potom u ritmu glazbe djeca i odgojiteljica nastavljaju s različitim tipovima hodanja.

Prema Kosinac (1999) hodanje nam služi da bi se iskazali različiti oblici tempa i ritma (polagano, ujednačeno, srednjom brzinom, brzo...). U aktivnosti hodanja mogu se koristiti pravci, kružni oblici, lukovi - na taj način primjenjuju se različiti oblici korištenja prostora.

Slike 11 i 12: Različiti oblici hodanja (na prstima uz podignute ruke te naizmjenično podizanje jedne pa druge noge uz odručenje)

Tijekom aktivnosti moglo se vidjeti da djeca koja već treniraju neki od plesova, imaju bolje sposobnosti držanja ravnoteže i održavanja ritma od drugih. U aktivnosti su sudjelovala sva djeca osim jednog dječaka koji i inače zna imati otpor prema novim aktivnostima.

3.1.4. Četvrta aktivnost: „Zrcalo“ – plesno – pokretna igra

Ponudeni poticaj:

Demonstracija plesno – pokretne igre „Zrcalo“, glazba

Cilj:

Usvajanje percepcije o prostoru (osobnom i oko sebe)

Mogućnosti za razvoj djece:

- osvještavanje vlastitog tijela i njegova položaja u prostoru
- usvajanje percepcije o suprotnim stranama tijela
- procjenjivanje mogućih posljedica vlastitih akcija
- razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja
- inicijativnost i inovativnost djeteta
- samoorganiziranje vlastite aktivnosti
- razvijanje osobnih potencijala (umjetničkih, spoznajnih, motoričkih)
- razvijanje kvalitetnih odnosa s drugom djecom
- usklađeno djelovanje s drugom djecom

Tijek aktivnosti:

U dvorani vrtića djeca su formirana u dvije nasuprotne linije. Odgojiteljica im objašnjava pravila plesno-pokretne igre „Zrcalo“, dok se u pozadini reproducira vesela glazba. Djeca su podijeljena u parove i formirani su na način da jedan staje nasuprot drugoga. Kada odgojiteljica da znak, najprije jedno dijete zadaje pokrete, dok ga drugo oponaša, a kasnije se mijenjaju. Djeca se prepuštaju slobodnom pokretno-plesnom stvaralaštvu i izražavanju. Djeci je u ovoj aktivnosti izrazito teško „zrcaliti“ pokrete svoga para, ali na ovaj način razvijaju percepciju tijela u prostoru.

Slika 13: izvedba aktivnosti 1

Slika 14: izvedba aktivnosti 2

Prema Maletić (1983) problemi prostora su mnogovrsni; valja se snalaziti u prostoru, prilagoditi mu se, pravilno ga iskoristiti i organizirati. Prva iskustva djeteta u vezi sa spoznajom prostora jesu ta da spoznaju je li nešto blizu ili daleko. Za plesno i scensko izražavanje važno je udaljavamo li se od nečega ili idemo ususret nečemu.

Maletić (1983) tvrdi da pojmovi malo - veliko spadaju u naš subjektivni stav prema prostoru. Te razlike će dijete moći doživjeti i pri kretanju vlastitog tijela, kada će se, primjerice, dizati na prste hodajući ispruženim tijelom i dignutim rukama „kao da je gorostas“, a zatim zgrbljeno čučajući hodati „kao da je patuljak“. Ili kada se iz zbijenog položaja poput korijena, diže i širi kao biljka kada izrasta iz zemlje.

3.1.5. Peta aktivnost: „Male balerine“

Ponudeni poticaj:

Djevojčica koja pohađa satove baleta u Baletnom studiju HNK Split

Cilj:

Upoznavanje djece s izvornim baletnim pokretima

Mogućnosti za razvoj djece:

- usvajanje novih znanja i vještina u području baleta
- otvorenost djeteta prema novim iskustvima
- razvoj motoričkih vještina
- razvijanje osobnih potencijala (umjetničkih, motoričkih)

Tijek aktivnosti:

Posjetivši susjednu skupinu u vrtićkom objektu, odgojiteljica je primijetila jednu djevojčicu kako u sobi pleše balet. Prišla joj je s oduševljenjem, što je djevojčici jako imponiralo. Odmah se pohvalila kako ona trenira balet u Baletnom studiju HNK Split. Odgojiteljica je potom zamolila djevojčicu bi li te plesne korake ponovila u dvorani, ispred djece iz njezine skupine. Djevojčica se oduševila i već sutradan došla s haljinicom, kako bi što vjerodostojnije djeci demonstrirala svoja plesna umijeća.

Slika 15: razgibavanje tijela

Slika 16: Demonstracija vježbe 1

Samo pojavljivanje djevojčice iz druge skupine kod djece je izazvalo veliki interes. Djevojčica je preuzela ulogu prave trenerice pa se odmah predstavila djeci i rekla im što će im danas pokazati. Uz glazbenu podlogu najpoznatijih baleta djevojčica je najprije počela s razgibavanjem. Zaista je bilo fascinantno gledati kako izaziva interes djece te kako su djeca bez previše poticaja počela imitirati ono što ona radi. Djevojčica im je demonstrirala kako treba izgledati držanje u baletu, kako se balerine razgibavaju, na koji način vježbaju te koji su osnovni koraci. Na kraju aktivnosti djeca su se zajedno prepustila slobodnim plesno-pokretnim kreacijama.

Slike 17 i 18: Demonstracija vježbi 2 i 3

Evaluacija aktivnosti:

Ova aktivnost je kod djece izazvala potpuni interes i zaokupljenost. Djeca su bila izrazito koncentrirana i fokusirana na ono što im se demonstrira. Svaki pokret su vješto upijali. Važno je naglasiti da je aktivnost bila jednako interesantna i djevojčicama i dječacima, svi su rado sudjelovali.

Nakon aktivnosti odgojiteljica je s djecom vršila evaluaciju postavljajući im pitanja. Djeci su postavljena pitanja: Kako im se svidjela aktivnost, što im se posebno svidjelo, bi li ponovili aktivnost, što im se nije svidjelo?

Na temelju odgovora zaključak je da se djeci jako svidjela aktivnost jer ju je vodila njihova prijateljica iz susjedne skupine. Najviše su im se svidjeli trenutci kada je djevojčica izvodila okrete i poskoke. Najmanje im se svidjelo vrijeme razgibavanja, neki su se izjasnili da im je to bilo dosadno i da je dugo trajalo. Većina djece odgovorila je da bi rado ponovila aktivnost jer bi tada još bolje plesali balet.

Tijekom ove aktivnosti zadovoljene su sve prethodno spomenute mogućnosti za cjeloviti razvoj djeteta.

Slika 19: slobodno plesno izražavanje

Aktivnosti djece nakon planirane aktivnosti:

Aktivnost „Male balerine“ kod djece je pobudila najveći interes za baletnu umjetnost, pa je odgojiteljica djeci ponudila još neke materijale koji će im pomoći za upoznavanje baleta. Kako djeca iz ove vrtićke skupine izrazito vole aktivnosti poput bojenja, rezanja, lijepljenja i sl., odgojiteljica je pripremila različite aktivnosti gdje djeca mogu birati što žele raditi. Uz pomoć ovih materijala djeca razvijaju svoje grafomotoričke vještine (bojenje, rezanje, lijepljenje) i maštu te upoznaju baletni svijet iz još jedne perspektive.

Slike 20 i 21: Bojenje baletnih likova

Slika 22: „oblačenje balerine“

4. Zaključak

Aktivnosti prikazane u ovom radu omogućile su ispunjavanje svrhe ovog diplomskog rada, koja je bila ustanoviti najprimjerenije načine za upoznavanje djece rane i predškolske dobi s baletnom umjetnošću. Djeca su se upoznala s najpoznatijim baletnim djelima putem priče te slušajući njihove glazbene isječke. Također su putem video isječka baletne predstave imali priliku vidjeti kako to uistinu izgleda na kazališnim daskama. Djeca su se putem plesno-pokretnih aktivnosti upoznala s nekim od osnovnih tehnika baleta te su razvijali motoričke sposobnosti i vještine potrebne za kasnije bavljenje baletom.

Djeca su bila izrazito motivirana i u aktivnostima su sudjelovali svi, bez obzira na dob ili spol. Potrebno je posebno naglasiti sudjelovanje dječaka u baletnim aktivnostima, jer su kroz aktivnost gledanja predstave „Trnoružica“ izjavili kako nisu znali da postoje muškarci koji plešu balet i već su imali formirane predrasude prema toj vrsti aktivnosti. Nakon mnogo priče i nuđenja aktivnosti različite tematike svi dječaci su se rado odazvali nadolazećim aktivnostima. Sukladno ovome potrebno je naglasiti kako pedagoški stručnjaci imaju izrazit utjecaj na djecu te od najranije dobi formiraju njihove stavove i uvjerenja. Stoga bi bilo poželjno da se baletna umjetnost u većem obimu prezentira u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Tijekom provedenih aktivnosti djeca su ostvarila različite benefite za cjelokupni rast i razvoj. Osim što su stekli pozitivne stavove o baletnoj umjetnosti, omogućio im se i razvoj vizualnih i slušnih sposobnosti, razvoj socijalnih kompetencija razvoj ravnoteže, pokretljivosti, izdržljivosti, koordinacije i ritma, upoznavanje novih plesnih tehnika, razvoj osobnih potencijala (motoričkih, umjetničkih) te mnogi drugi. Sve navedeno dovoljan je pokazatelj da bi djecu od najranije dobi trebalo poticati na ples i pokret, što nažalost često zna biti zanemareno u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Potrebno je educirati i hrabriti odgojitelje da se upuste u takve aktivnosti zbog svih pozitivnih učinaka koje imaju na razvoj djece.

5. LITERATURA:

1. Adulmar, A., Simončič, K. N., (2016). *Balet i baletni kostim 17. i 18. stoljeća*. Tedi: međunarodni interdisciplinarni časopis Tehnologija i Dizajn, Vol. 6 No. 1
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/281617> (pristupljeno: 18. 05. 2023., 11:32)
2. Ayvazoglu, S. (2015). The first level of Vaganova ballet syllabus ayvazoglus. *Art-Sanat*, vol. 3, str. 181 - 195.
Preuzeto s: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92919>
(pristupljeno: 22. 05. 2023., 9:52)
3. Brinson, P. (1991). *Dance as Education Towards a National Dance Culture*. London: RoutledgeFalmer Press.
4. Brkljačić, D. (2013). *Baletna klasika*. Zagreb: Nova iz Nova d.o.o.
5. Brkljačić, D. (2006). *Uvod u balet*. Nova iz Nova d.o.o.
6. Campbell, P.S. i Scott-Kassner, C. (2010). *Music in childhood: from preschool through the elementary grades*. Schirmer Cengage Learning, Boston
7. Geršak, V. (2015). *Dance in the Slovenian kindergarten curriculum*. Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem, Koper vol. 64 No.3
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/222646> (pristupljeno: 23. 06. 2023., 10:45)
8. Kassing, G. (2013). *Beginning Ballet*. Human Kinetics
9. Kassing, G. (2007). *History of Dance: An Interactive Arts Approach*. Human Kinetics
10. Kassing, G. (2017). *History of Dance – second edition*. Human Kinetics
11. Katarinčić, I. (2013). *Baletno tijelo kao prostor fascinacije i diskriminacije*. Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, Vol. 50 No. 2, str. 68 – 86.
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/165709> (pristupljeno: 10. 07. 2023., 14:15)
12. Kirstein, L. (1984). *Four Centuries of Ballet: Fifty Masterworks*, Dover publications, inc. New York
13. Kosinac, Z. (1999). *Morfološko-motorički i funkcionalni razvoj djece predškolske dobi*. Split: Udruga za šport i rekreaciju djece i mladeži grada Splita.
14. Kosinac, Z. (2011). *Morfološko-motorički i funkcionalni razvoj djece uzrasne dobi od 5. do 11. godine*. Split: Savez školskih športskih društava grada Splita
15. Kroflič, B., Gobec, D. (1995). *Igra – gib – ustvarjanje – učenje: metodički priručnik za usmerjene ustvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
16. Maletić, A. (1983). *Pokret i ples*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.

17. Maletić, A. (1986). *Knjiga o plesu*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.
18. Maletić, A. (2002). *Povijest plesa starih civilizacija od Mezopotamije do Rima*. Zagreb: Matica hrvatska
19. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. (2014). Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb
20. Neubauer, H. (2020). *Svjetska povijest plesa*. Slovenska matica, Ljubljana
21. Stevens, A. M. (2010). *Teaching Creative Dance in Early Childhood Education*. Sacramento: California State University
22. Šarić Drenski, O. (2021). *Plesne strukture – sadržaji rada u predškolskom odgoju*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
Preuzeto s:
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A2899/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 23. 06. 2023., 18:25)
23. Šeme, M. (2022). *Razvijanje baletne tehnike skrozi igro in ustvarjanje*. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem.
Preuzeto s: <https://repozitorij.upr.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=18394>
(pristupljeno: 15. 07. 2023., 12:41)
24. Zdeličan, T. (2018). *Baletna i plesna umjetnost u općeobrazovnim školama*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, diplomski rad
25. *125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj: recentni trenutak profesije*. (2003). Zagreb: Hrvatsko društvo baletnih umjetnika

Internetske stranice:

1. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48704> (pristupljeno: 10. 7. 2023., 13:36)
2. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38395> (pristupljeno: 25. 4. 2023., 19:52)
3. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5498> (pristupljeno: 7. 5. 2023., 16:26)
4. <https://bodyflow.com.hr/o-nama/buga-besker/> (pristupljeno: 15. 6. 2023., 18:03)
5. <https://www.hnk-split.hr/novosti/detalj/artmid/930/articleid/12133/baletni-studio-hnk-split-upisuje-nove-polaznike> (pristupljeno: 15. 6. 2023., 15:42)

Fotografije:

Slika 1: Luj XIV. u „Ballet de la Nuit“

https://en.wikipedia.org/wiki/Ballet_Royal_de_la_Nuit (preuzeto: 12. 7. 2023., 12:35)

Slika 2: Marie Sallé u baletu „Pygmalion“ [PYGMALION \(ou PIGMALION\)](https://operabaroque.fr) (operabaroque.fr) (preuzeto: 8. 5. 2023., 13:45)

Slika 3: Giuseppina Bozzacchi u baletu „Coppélia“ <https://interlude.hk/delibes-coppeliapremiered-today-1870/> (preuzeto: 15. 5. 2023., 12:25)

Slika 4: Polaznice baletnog vrtića

<https://www.facebook.com/1077220635621961/posts/pedagog-buga-beskerpolaznice-baletnog-vrtica/1635980013079351/> (preuzeto 15. 6. 2023., 16:50)

Slika 5: plesna pedagoginja Buga Bešker <https://bodyflow.com.hr/o-nama/buga-besker/> (preuzeto: 15. 6. 2023., 17:55)

Slika 6: Sat baleta <https://slobodnadalmacija.hr/split/split-dobio-skolu-klasicnog-baleta-u-glazbenoj-skoli-josipa-hatzea-razvijamo-se-sitnim-koracicima-ali-bit-cemo-veliki-ipak-smo-potomci-ane-roje-1084613> (preuzeto: 15. 6. 2023., 19:14)

Sažetak

Balet je plesno scenska forma koja se izvodi uz glazbu, a karakterizira ga temeljito opisana tehnika koja stavlja specifične zahtjeve pred plesača. Na koji način upoznati djecu predškolske dobi s ovom vrstom plesnog izraza bio je cilj ovog diplomskog rada. Plesna edukacija u ustanovama ranog i predškolskog odgoja usmjerena je ponajviše na kreativni pokret djece i slobodno umjetničko izražavanje. Na ovaj način djeca unutarnje iskustvo pokretom prenose u svoju okolinu. Ovo je iznimno važan segment za niz područja djetetova razvoja jer utječe na motorički, socijalni, emocionalni i spoznajni razvoj djece. Kroz aktivnosti koje je autorica provodila u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje sa svojom skupinom, može se zaključiti da djecu ove dobi ne možemo izravno podučavati klasičnim baletnih tehnikama koje sadrže stroga pravila. Stoga je potrebno prilagoditi aktivnosti na djeci primjeren način, čime dobivamo interes djece i njihove pozitivne reakcije. Za djecu ove dobi najvažnije je pustiti ih da urone u svijet plesa i klasične glazbe, što dovodi do pokretanja njihova samostalnog stvaralaštva. Ključnu ulogu u uvođenju djece u jedan novi svijet, u ovom slučaju svijet baleta, svakako ima odgojitelj. On je jedan od glavnih čimbenika za uspjeh jer o njegovoj volji da djeci omogući nova znanja i iskustva ovisi zapravo cijeli odgojno – obrazovni proces.

Ključne riječi: balet, predškolska dob, plesni izraz, odgojitelj

Summary

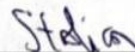
Ballet is a stage dance form that is performed with music and is characterized by a thoroughly described technique that places specific demands on the dancer. How to introduce preschool children to this type of dance expression was the goal of this thesis. Dance education in early and preschool education is focused more on children's creative movement and free artistic expression. In this way, children transfer their inner experience to their environment through movement. This is an extremely important segment for a number of areas of child development because it affects the motor, social, emotional, and cognitive development of children. Through the activities that the author carried out in institutions for early and preschool education with her group, it can be concluded that we cannot directly teach children of this age classical ballet techniques that contain strict rules. Therefore, it is necessary to adapt the activities to the children in an appropriate way, thus sparking the children's interest and their positive reactions. The most important thing is to let children immerse themselves in the world of dance and classical music, which leads to the initiation of their independent creativity. A key role in introducing children to a new world, in this case the world of ballet, is certainly played by teachers. They are one of the main factors for success because the entire educational process depends on their will to provide children with new knowledge and experiences.

Key words: ballet, preschool age, dance expression, educator

Potvrda o lektoriranju diplomskog rada

Ja, Marin Stolica, profesor hrvatskoga jezika i književnosti, svojim potpisom potvrđujem da je rad autorice Mije Miše pod nazivom „Implementacija baleta u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“, lektoriran prema pravilima hrvatskog standardnog jezika.

Split, 5. 8. 2023.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: MIA MIŠE

Naslov rada: IMPLEMENTACIJA BALETA U USTANOVAMA RANOG I
PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Znanstveno područje i polje: DRUŠTVENE ZNANOSTI, PEDAGOGIJA

Vrsta rada: DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
DR. SC. DODI MALADA

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
_____

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
DR. SC. DODI MALADA
IZV. PROF. DR. SC. LIDIJA VLAHOVIĆ
DR. SC. BOJAN BABIN

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 11.09.2023.

Potpis studenta/studentice: Mia Miše

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja MIA MIŠE, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 11.09.2023.

Potpis